

NIELSTRUPGAARD

En gammel adelsgård i Vivild sogn, Sønderhald Herred

af Martin Sørensen

Når jeg skal fortælle om Nielstrupgaard, må jeg begynde med det gamle voldsted, som ligger der, hvor Kodambækken løber ud i Hevringåen.

Hvor gammel dette voldsted er, kan der jo kun gættes om; dog hedder det i præsteindberetningerne til Ole Worm, at der har været en runesten over en Bow Falck (adelsmand) til Nielstrupgaard. Søger man i adelskalenderen, viser det sig, at to har båret det navn. Den ene er en af Valdemar Atterdags tro mænd, den anden har ikke gjort sig bemærket i kongens følge. Falck-slægten er uddød på mandssiden i det 13. århundrede - på kvindesiden fortsætter den i Gøye-slægten.

Voldstedet ligger på en odde, der går ud i ådalen, og når man går på odden, forundres man over, hvorfor der er gravet en dyb slugt tværs over odden. Har det været for at lave en havn? Eller for at lave en voldgrav? Slugten er ligesom ikke gjort færdig, hvis den skulle være en voldgrav.

Borgen ville jo så have været lettere at forsvare! Har det været på den kongeløse tid, for Valdemar Atterdag? Da blev der gjort meget for at befæste borgene i Danmark.

Luftfoto af odden med den påbegyndte udgravning.

og det var jo noget dronning Margrethe fortrød, da hun kom til magten efter sin fader.

Karl Vindberg har gravet i voldstedet for at finde ud af, hvor gammel borgen har været. Han gravede midt på voldstedet et 3 alen dybt hul, men det meste han fandt var reglstens-brokker, hvilket kan bekræfte, at borgen er blevet nedbrudt, og stenene antagelig er blevet genbrugt et andet sted. Over bækken har der nok været et vade-sted, hvor der ved oprensning er opgravet mange sten. Over engen er der ligesom en forhøjet kam, som fører hen til åen, hvor der er opgravet planker. Der må have været en bro på detre sted.

Ifølge Trap blev Nielstrupgaard allerede nævnt i 1394. Dog er den første kendte ejer væbneren Niels Christiernsen Kolde, der havde gården i 1485. I 1543 tilhørte gården en fru Karen (Lykke?), og i 1585 ejedes den af Christoffer Lunov, som havde solgt Rygaard til Margrethe Gøye. Han ejede den til 1607, og Eske Bille til Ellinge havde den et år og solgte den til Eske Brok, Gammel Estrup, for 1400 RD.

Eske Brok, der dengang tillige ejede Hevringholm, hvor der var birketing, havde sine birkedommere til at bo på Nielstrupgaard. Der må da have været 2 lejligheder, da der samtidig har været fæstere på gården.

I Landsarkivet fandt jeg navne på tre birkedommere under Hevringholm birketing, nemlig i 1664 Clement Jensen, i 1705 Hans Mathiasen og i 1716 Th. Hørup. Den første, Clement Jensen, ser vi på epitafiet i Vivild kirke, hvor han er afbilledet sammen med sin familie. På epitafiet ses også degnen, Rasmus Sørensen med familie. De to har skænket prædikestolen, og som det kan læses på denne, var det på kir-kens regning.

Nielstrupgaard havde et jordtilliggende på 20 td. hartk. »som strakte sig fra Kodam-bækken i øst til Vrangbækken i vest, mod nord gik det til Hevringåen med Nielstrup Mølle og mod syd til Løvenholmskoven«, da Eske Brok i 1609 købte den. Om det er ham (han døde 1626), eller det er hans svigersøn Frans Lykke til Overgaard, der har delt den, vides ikke, men i 1626 er den delt i to gårde hver med 10 td. hartk.

Ved Frans Lykkes død arves gården af hans søn Kaj Lykke. Efter dennes fald overtages den af kronen, som vist nok solgte den til borgmester Casper Eggert i Køge.

Derefter blev Nielstrupgaard købt af greve Chr. Rantzau, Gjesingholm (Løven-holm), og han lægger den under Gjesingholm birk i 1663.

Efter den tid er der fæstere på de to gårde, som har fået matr.nr. 1 og 2. Nr. 1 er den, hvor voldstedet forbliver. Nr. 2 deles i 1765 atter i to gårde, som fæstes af to soldater. Gårdene får matr.nr. 2 og 3.

Nr. 1 deles ligeledes i 1863 i to gårde, som får matr.nr. 1a og 1b.

Fæstegården overgik fra 1833 til selveje (Rasmus Isak og dennes søn).

Følgende fæstere har været på Nielstrupgaard:

»NIELSTRUPGAARD«

Bow Falck, ca. 1150 - 1200
 Jes (el. Niels) Christiernsen Koldé 1485. Væbner
 Fru Karen, 1543
 Christoffer Lunov, 1580
 Eske Brok, Frans Lykke og Kaj Lykke, 1585 - 1608
 Casper Eggert, 1608
 Chr. Rantzau køber den efter Kaj Lykkes fald

Matr. nr. 1

Niels Sørensen, fæster, 1626
 Peter Rasmussen Moltes enke, 1696
 Erik Christensen, 1696 - 1725
 Anders Jensen, 1725 - 1761
 Simon Andersen, 1761 - 1803
 Jens Jensen Maarup, (Kankbølle) 1803 -
 Rasmus Isak Rasmussen, (ejer) 1833 - 1868

Matr. nr. 1b

Rasmus Isak, 1863 - 1905
 Jens Haugesen, 1905 - 1919
 Søren Rasmussen, 1919 - 1922
 Jacob Dideriksen, 1922 - 1952
 Jens B. Dideriksen, 1952 -
 Hans Dideriksen

Matr. nr. 1a

Jens Isak, 1868 - 1904
 Jens Jensen, 1904 - 1916
 Viland, 1916 - 1921
 Chr. Maarup, 1921 - 1953
 Niels Maarup, 1953 -

Matr. nr. 2

Rasmus Thomsen, fæster, 1626 (Rasmus Møller, Nielstrup Mølle 1626)
 Peter Bertelsen, 1702 - 1719 (Peter Petersen, 1702 - 1724)
 Jens Rosborg, første fæster af gård og mølle, 1724 - 1727
 Rosborgs enke gift med J. Stisen, 1728 - 1729
 Rosborgs enke gift med Niels Jørgensen, 1731 -
 Niels Jørgensen, 1733 - 1751
 Chr. M. Holsvig, 1751 - 1765. Ridefoged fra Høvringholm

Matr. nr. 2

Abraham Jacobsen, (soldat) 1765 - 1791
 Niels Jensen Maarup, (ejer fra 1812) 1791 - 1845
 Søren Nielsen Maarup, 1845 - 1891
 Andreas Maarup, 1891 - 1923
 Knud Maarup, 1923 - 1959
 Svend Toft, gift med Margrethe Maarup 1959 -

Matr. nr. 3

Thomas Rasmussen, (soldat) 1765 - 1795
 Søren Nielsen, 1795 - 1862
 Niels Taani, ca. 1827 - 1862
 Anders Isak, 1862 - 1894
 Søren Chr. Maarup, 1894 - 1960
 Valdemar Maarup, 1960 - 1980
 Jens Olaf Maarup, 1980 -

Birkedommere

Clement Jensen, ca. 1664
 Hans Mathiasen, ca. 1705
 Th. Herup, 1716